

vil kunne tilvejebringe, har man – også på baggrund af hidtidig praksis – uanset sagens særlige karakter og de heraf følgende betænkeligheder ikke ment at burde modsætte sig, at domstolene medvirker til gennemførelse af den forestående undersøgelse. Man må imidlertid – hvis en sådan afklaring ikke fremkommer – forbeholde sig sin stillingtagen til fremtidige tilsvarende undersøgelser.«

Regeringen besluttede herefter – i samarbejde med Folketingets Udvalg for Forretningsordenen – at nedsætte et udvalg, der skal foretage en samlet gennemgang og vurdering af undersøgelsesorganer, der kan belyse og klarlægge forhold i den statslige forvaltning. Udvalget blev nedsat i juni 1994.

3. Forslag til begrænsning af grundlaget for kritikken af undersøgelsesretternes virksomhed

3.1. Den kritik, der har været anført mod undersøgelsesretsordningen, har vedrørt retssikkerhedsmæssige spørgsmål i vid forstand eller dog spørgsmål, der må ses i sammenhæng hermed. Kritikken vedrører ikke alene en række afgrænsede, mere konkrete spørgsmål som f.eks. udformning af regler om parts-høring eller regler om en bisidderordning (jf. pkt. 3.3. nedenfor). Som en mere generel betænkelighed har været anført, at undersøgelsesretternes indstillinger – selv om de kun skal vedrøre grundlaget for andre myndigheders eventuelle indledning af disciplinærfølgning m.v. – i medierne og i det politiske liv tillægges en videregående betydning, en slags »domsvirkning«. Der har også været peget på, at der knytter sig nogle principielle betænkeligheder til, at dommere, når de leder undersøgelsesretter, udfører opgaver, som efter deres art ikke er sædvanlige for domstolene, og at de herved – til skade for tilliden til domstolene – kan blive gjort til aktører i sager, der reelt er afspejlinger af politiske konflikter. De pågældende kritikpunkter er sammenfattet i kapitel 2, afsnit 3.1.

3.2. Udvalget har nøje overvejet, hvordan grundlaget for den lige omtalte kritik (»domsvirkning« m.v.) kan fjernes eller reduceres væsentligt. Der henvises til kapitel 2, afsnit 3.3. Lovforslaget indeholder bl.a. følgende forslag:

- reglerne om undersøgelsesretter bør ikke fremgå af retsplejeloven, der regulerer domstolenes virksomhed, men samles i en selvstændig lov;
- betegnelsen »undersøgelsesret« bør ændres til »undersøgelseskommission«;
- undersøgelseskommissionen bør kunne beklædes med andre jurister end dommere;
- undersøgelseskommissionen bør have mindst 3 medlemmer, hvis kommissionen anmodes om at

foretage retlige vurderinger til belysning af spørgsmålet om embedsmænds eventuelle retlige ansvar;

- undersøgelseskommissionen skal kun foretage retlige vurderinger af den nævnte karakter, for så vidt regeringen ved en konkret behovsvurdering har anmodet om det i kommissoriet;

- hvis et af undersøgelseskommissionens medlemmer er dommer, bør kommissionen alene foretage retlige vurderinger i det omfang, dommeren ikke finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt.

Det foreslås endvidere, at de involverede personers retsstilling bliver forbedret, jf. herom nedenfor, og at undersøgelserne ikke bør være offentlige.

Udvalgets flertal (formanden, Torben Melchior, Knud A. Knudsen, Jens Peter Christensen, Kirsten Fastrup, Finn Hoffmann og Torsten Hesselbjerg) skønner, at disse forslag i væsentligt omfang vil kunne begrænse grundlaget for den anførte kritik. Det er imidlertid ikke muligt på forhånd præcist at vurdere, hvordan de foreslåede regler vil fungere. I lovforslaget er der derfor medtaget en bestemmelse, hvorefter reglerne bør tages op til revision senest 5 år efter deres ikrafttræden.

Et mindretal i udvalget (Eva Smith, Jon Stokholm og Hellen Thorup) finder, at dommere – hvis der gennemføres en ordning, hvorefter dommere kan blive medlemmer af undersøgelseskommissioner – ikke kan anmodes om at foretage retlige vurderinger af de involverede embedsmænds adfærd. Mindretallet anbefaler i øvrigt, at der ikke anvendes dommere i fremtidige undersøgelseskommissioner. Der henvises til mindretallets forslag til ændringer i lovforslaget, der er medtaget efter bemærkningerne til de enkelte bestemmelser i lovudkastet.

Et andet mindretal (Per Magid) finder, at dommere ikke bør være medlemmer af undersøgelseskommissioner. Hvis der trods modstående hensyn gennemføres en ordning, hvorefter dommere kan blive medlemmer af undersøgelseskommissioner, finder dette mindretal, at dommerne ikke bør være afskåret fra at foretage retlige vurderinger, hvis de i det konkrete tilfælde finder det forsvarligt.

3.3. En væsentlig indvending mod de gældende regler om undersøgelsesretter har som nævnt i kapitel 2, afsnit 3.1., været, at procesmåden ved undersøgelsesretterne, der kun i meget beskedent omfang er reguleret i retsplejeloven, ikke giver de involverede personer de processuelle garantier, som er påkrævet ud fra retssikkerhedsmæssige hensyn.

De involverede personer er ikke blevet gjort bekendt med de punkter, som eventuelt vil blive gjort til genstand for kritik i undersøgelsesrettens beretning.